

15.

737/20
13

DUBIAE QUAESTIONES
DE FORO MILITARI
IN SAXONIA

ILL. ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE

P R A E S I D E

IOH. THEOPHILO SEGERO

IVRIS SCIENTIAE ET PHILOSOPHIAE DOCTORE TIT. DE V. S. ET R. I
ANTECESSORE ORDINARIO COLLEGII I. CTORVM SODALI

A. D. XII. OCT. AN. CIO IDCCLXVIII

H. L. Q. C

D I S P V T A B I T

A V C T O R

IOHANNES GODOFREDVS MVLLERVS

RADMERICENSIS E LV SATIA

L I P S I A E

EX OFFICINA LANGENHEMIA

DUBIAE QUESTIONES
DE FORO MILITARI
IN SAXONIA
IOH. THEOPHILUS SEGFERO
WILHELMUS SEGFERO
LIPSIÆ

ILLVSTRISSIMIS
ATQVE EXCELLENTISSIMIS DOMINIS
D O M I N I S
IOH. GOTTHELF A GLOBIG
SERENISSIMI DVCIS SAXONVM ELECTORIS
COMITI CONSISTORIANO PROTO-
SYNEDRII PRAESIDI REL

E T
IACOBO FRIDEMANO
WERTHERO
S. R. I. COMITI IANITORI
HEREDITARIO
POTENTISSIMI SAXONVM DVCIS ELECTORIS
S. CVBICVLO PRAEFECTO CLAVIGERO
R E L

DOMINIS INDVLGENTISSIMIS
PATRONIS OPTIMIS
S A C R V M

ILLUSTRATIONIS
ALVE EXCELLENTISSIMIS DOMINIS
D O M I N I S
IOH. GOTTFRIED. A. GLOBIG
SERENISSIMI DUCIS SAXONIAE ELECTORIS
COMITI CONSISTORIANO PROTO-
SYNERGI PRÆSIDI REI
E T
IACOBO FRIDEMANO
W E R T H E R O
S. R. I. COMITI IANITOLI
HEREDITARIO
BOTANICIS SAXONIAE DUCIS ELECTORIS
S. CAROLO PRÆFECTO CLAVIGERO
R. E. I.
DOMINIS INDULGENTISSIMIS
PATRONIS OPTIMIS
SAXONIAE

ILLVSTRISSIMI
ATQVE
EXCELLENTISSIMI DOMINI
DOMINI INDVLGENTISSIMI

Quod splendidissimis NOMINIBVS
VESTRIS inscribere audeo
hasce paginas, et si huius libelli tenuitatem
tantorum virorum personis parum ipse dignam

existimo, illius tamen consilii habeo causas
graues, nec facile feuerissimis talium rerum
iudicibus improbandas. Nam praeter quam quod
**TIBI, EXCELLENTISSIME GLOBI
GI,** ingeniorum in his terris quasi censura
magno cum litterarum, quarum **IPSE** orna-
mentum es, incremento commissa est; **TU** vero
**ILLVSTRISSIME COMES WER-
THERE,** aequissimus liberalium studiorum
aestimator palam laudaris, et diligentiae meae
ratio his aliis que de causis **VOBIS** reddi
et posse et debere videatur: etiam **VESTRAM**
utriusque erga me indulgentiam tam sin-
gularem tamque praeclaram expertus sum,
quae,

quae omnem spem meam atque expectationem
superauerit, me que ad ipsam publice celebrandam
vehementer excitet. Per illamigitur et **VOBIS,**
DOMINI, quorum maxime iudicium curo,
spero non omnino displiciturum hunc paruum
laborem, et alios grati deuotique animi moni-
mentum in iuvene academicum curriculum vix
emenso Patronis que, si posset, meliora daturus
haud reprebensuros esse. Ego vero, quem pa-
trocinio atque indulgentia **VESTRA** miri-
fice in his studiis confirmastis, et cui futurae
suae vitae tranquillitatem non vanis sponsio-
nibus pollicetur tam potentium Virorum mu-
nificentia, ut et mihi, et litteris, et reipubli-
cae

*cae vniuersae diutissime sospites ac salui ser-
uemini, et ut utraque splendidissima gens per-
petuo floreat, Deum optimum maximum pre-
cor obtestorque*

**ILLVSTRISSIMORVM
VESTRORVM NOMINVM**

cultor rliensque deuotus

IOH. GODOFREDVS MVLLERVS

Maiestatem, penes quemcunque sit in republica, esse fontem atque originem omnis iurisdictionis, natura et ratio ciuiliū rerum ostendit. Igitur is, cui imperium detulit populus, supremus omnium magistratus et iudex est, qui cum ipse omnes ciuium causas solus cognoscere easdem que decidere nequeat, alios sub se iudices et fora diuersorum locorum constituit, quorum cuique pars populi ira subiicitur, vt, quem loco praefectum vider, illi non ciuile tantum obsequium praestet eius que potestatem reueretur^a), sed et vnice in huius et supremi iudicis aut legati eius se sistat iudicio, horum vnice imperio pareat, neque ab alio magistratu vocatus in ius eat, nisi venia ab ordinario impetrata.

II.

a) vid. CHLADENII Diss. de reuerentia fori.

II.

At ista iudicam inferiorum ordinatio vti publicis conventionibus interdum non continetur, sed tota ab imperantium arbitrio pendet, sic ciuibus prorogatio iurisdictionis passim concessa est, inprimis vbi legum Romanarum vsus inualuit: passim etiam aliis ex causis, quam e domicili loco, singulare in ciuitatibus forum nanciscimur. Nam et praediorum fere, siue ea vindicentur, siue in iis iuris aliquid ab altero afferatur, maior, quam possessorum conditionis, in adeundo iudice ratio habetur, et rerum ac personarum quarundam tanta dignatio fuit atque is fauor, vt ab ordinario foro eximerentur, singularem et proprium iudicem ex priuilegio consecuti. Exemplo sunt, vt caetera taceam, milites et constituta per omnem fere Europam tribunalia militaria.

III.

De origine huius militaris fori anceps dubitatio est, facile tamen sic finienda, vt formam iudiciorum militarium hodiernam inde a duobus seculis adornatam atque excultam Maximilianum I. ^{b)} et Carolum V. Augg. in primis auctores habuisse, deinde a Maximiliano II et legibus singulorum principum militariibus magis magis que emendatam esse, multa tamen ex pristino veterum Germanorum vsu retenta, et quae apud eos in bello obtinuit, eam quidem in perpetuam pacis belli que tempore iurisdictionem nouis militiae ordinationi-

b) ex vero scribit de Maximiliano I. FUGGERVS in libro *Spiegel der Ehren des Erzhauses Oesterreich* p. 1372: *Er liess auch ein Kriegsrecht verfassen, und durch oeffentlichen Druck ausgeben, wornach man sich im Felde richten und Urtheil sprechen sollte: dergleichen loebliche Anstalt vor diesem Kayser in Deutschland nie gehoeret, und ist solchermassen der Krieg in einen ordentlichen Staat eingerichted worden.*

tionibus versam dicamus ^{c)}). Cum enim, teste Tacito ^{d)}, maiores nostri ita dediti essent militaribus studiis, vt alia non daretur rei publicae capeffendae ratio, atque vna esset militia omnium honorum ingressus, nec quis ciuilia iura ante, quam armatus incederet, reapse consecutus esse videretur, effecit ista ciuilibus vitae atque militaris disciplinae coniunctio, vt omnes Germaniae milites tum temporis coram tribunali ciuium conuenirentur. Nam quod ille testatur ^{e)}, sacerdotes de delictis militaribus cognouisse et statuuisse, tum illi in ea re non magistratum loco facere, sed iudicam, quibus dux praefuit, tum in pace etiam in comitiis grauissimarum rerum iudicia maximeque criminum exercuerunt. Sin ducem antiquissimis temporibus, nisi in bello, non extitisse afferas, equidem alios militiae, alios domi magistratus iuris dicendi potestatem, certe comites eam in bello sub ducibus, in pace sub populo tantum habuisse facile largior, verum extraordinaria nationum imperia neutiquam duplex forum militiae atque ciuilium caussarum, nedum personarum constituerunt. Igitur Henrici etiam Aucupis ordinatio, qua pars ciuium opidis defendendis destinata est, etsi progressu temporis eam habuit vim, vt alii negotiationi magis, quam militiae

A 2

tia

- c) cf. MASCOV. Hist. Germ. Tom. I. et LAURENTII praef. libr. teutonice scripti de iudiciis militaribus vet. Germ. Eiusdem que liber de iudiciis militar. hodiernis P. I. S. I. §. II. et 12.
- d) TAC. de M. G. c. 13. arma sumere non ante cuiquam moris, quam ciuitas suffecturum probauerit. Tum in ipso concilio vel principum aliquis, vel pater, vel propinquus scuto framea que iuuenem ornant. haec apud illos toga, hic primus iuuentae honos: ante hoc domus pars videntur, mox rei publicae. add. CAESAR de B. G. lib. VI. c. 20.
- e) TAC. de M. G. c. 7.

tiae vacarent, ignobilior etiam multitudo artes sellularias fa-
 cerent, neque in praesidiis militarent, nisi ad extrema peri-
 cula auertenda, fori tamen diuersitatem non attulit, sed vtrum-
 que genus opidanorum iisdem in quaque vrbe magistratibus,
 quamquam impari lege, subiecit. Efflorescente tandem clien-
 telari disciplina, crebra beneficiorum largitio, quae arctiori-
 bus vinculis Germanos ad militiae legem adstrinxit, tantum
 tamen abest, vt milites a foro ciuili exemerit, vt potius de
 fide tantum clientelari de que beneficiaria causa in curiis do-
 minorum, de caeteris apud ordinarios populi iudices ab
 omnibus litigaretur. At vsu perpetui militis in Germania
 introducto, quem duobus seculis vix antiquiorem esse dixi-
 mus; cum eius quidem a militum conductione inde ab Si-
 gismundi et Friderici III. Augg. aetate magis magis que fre-
 quentari coepta, et in primis a Maximiliani I saluberrimis
 institutis exercitus in pace quoque non dimittendi ductum ini-
 tium, nec tamen retinendi illius necessitas, nisi demum Carolo V.
 imperante, penitus intellecta sit; igitur ab hoc tantum tem-
 pore sensum ac pedetentim ordinata est hodierna iudiciorum
 militarium forma, initio quidem magis ad Romanae discipli-
 nae exemplum, qua ratione militarium delictorum cognitio
 iudicibus militaribus propria esse coepit, non item caetera-
 rum causarum, deinde etiam nouo et plane Germanico
 more, vt milites cum cuiusque familia totaque hominum
 manu, qui in exercitu bene instructo necessarii sunt, a foro,
 quod per eam constitutionem ciuile vocant, instar Clerico-
 rum eximerentur, et coram solis iudicibus militaribus, nisi
 praediorum atque ecclesiasticis aliis que paucis de causis con-
 ueniri possent. Qui mos, vt et a caeterarum Europae gentium Re-
 gibus et a Principibus Germaniae publice recipitur, facile tum
 fauor eorum, qui pro salute patriae corpus vulneribus, vitam
 morti exponunt, cum disciplinae militaris seuerius custodiendae
 neces-

necessitas in tam praesenti eius vtilitate tantum non vbiuis effecit.

§. IV.

Nec tamen eadem huius fori siue hominum siue causarum ratione apud omnes gentes descriptio atque amplitudo. Etenim in Austriacis ^{f)} atque aliis passim ditionibus interdum iudex paganus, interdum aulae in causis belli consilium de militum delictis cognoscit, qui, prima notione a priuatorum magistratibus habita, ob eadem facinora apud nos essent ad Praefectos militibus remittendi. Et vt rerum mortalium fert conditio, tantum abest, vt initio statim omnia de personis et rebus foro militari in posterum subfuturis dubia nouis vsquam ordinationibus remota sint, vt potius larga earum seges hic illic non sine publico incommodo superauerit. Multae hinc inter militares et ciuiles iudices controuersiae ortae, vtrisque easdem causas eosdem que saepius homines contententibus iudicio suo subesse, vt frequens principali causae praeiudicium fieret, et antequam de re ipsa litigaretur, de foro et iudice competente iudicium esset agendum. Quas tandem longas et graues in Saxonia controuersias D. Augustus II prudentissime maximam partem composuit, approbata quidem conuentione, quam an. seculi XVIII. exercitus Saxonici dux cum consistorianis comitibus spe regiae confirmationis inierat, et qua vtriusque fori iura de nouo firmata ac stabilita, neque personae tantum et causae foro ciuili eximendae curatius definitae sunt, sed et nimia militaris iurisdictionis ampliatio repressa limitibus que iustis circumscripta est.

A 3

§. V.

f) vid. legem V. Nouembr. an. huius seculi XXXXIII. promulgatam in laudato libro LAURENTII *de Iudiciis militaribus* *bodiernis* P. II. Sect. II. §. 48.

§. V.

Sed ut vnaquaeque dies novas formas edere properat, sic nouae etiam post eam legem vtriusque iudicum ordinis contentiones exortae sunt, partim ordinatione militari, quae anno seculi LIII publicata est, aliis que nouis constitutionibus sopitae, partim hodiernum agi solitae, et vix, nisi Serenissimi Principis auctoritate ob argumentorum vtriusque aliarum, vel grauitatem vel speciem componendae. Non meum est enarrare omnes. Quis enim a iuvene nondum in publicis causis versato vel scientiam omnium commemorationemque expectet? Sed quae de iis militibus agitantur, quibus duplicem fors personam et togatorum et sagatorum imposuit, de que munerum quorundam conditione, quae pro diuersis hominum studiis modo militaribus videantur, modo ciuilibus accensenda, denique de indole nonnullarum causarum, quae vel inter vtrumque forum sic fluctuant, ut dubites, in quo eas magis tractari iuri conueniat, vel singulari ratione militaribus iudiciis eximendae videantur, summorum vtriusque foro praefectorum controersias, quae mihi patrii iuris studioso in talium rerum cura per varias occasiones innotuerunt, breuiuscula disputatione complecti et partium argumenta pro virium mearum modo commemorare conlitiui.

§. VI.

Igitur ut de iis dicendi initium faciam, quos et toga claros et militari cingulo ornatos conspicit patria, hi fere sunt duces in exercitu vel tribuni aliae superioris ordinis milites, (nam ea res ab iudicio principis pender;) vel, etiam si proprie milites non sunt, virimuneris in exercitu causa foro militari subiecti, quibus dignitas consiliariorum in sacro rerum bellicarum consistorio obigit, aut qui in palatio Principis praeter istos sagatae militiae labores splendido aliquo ministerio,

sterio, velut Clauigerorum eorum ue, qui his adiungi solent, (*Cammerherren vud Cammerjunker*) officio defunguntur. Caeteros enim, si qui sint, in quibus eadem cernatur munerum dignitatum que ordinis vtriusque coniunctio, praetermittimus, cum ad rem nostram non opus sit longa eorum commemoratione, quorum de duplici foro facile erit ex istorum similitudine iudicium ferre. Quorum omnium quidem caussa primum belli et pacis tempora discerni oportet, deinde in pace etiam causas officiorum. Nam cum tota fori militaris ratio habenda fructuosiore militum bellorumque disciplina contineatur, et exercitus in hostico constitutus integri fere populi imaginem referat, cuius vincula ad salutem publicam interest iure seuerissime dicando et poenans, quarum atrocitate caeteri quoque a delinquendo deterreatur, palam expediendis arctissime constringi: nostris etiam Principibus placuit, quod quasi in commune gentium Europaearum ius abiisse docet Laurentius, ^{g)} quem bello gerendo praeficerent, illi in hostico omnes tanquam supremo sub ipsis iudici omnino subiicere, qui vel constituunt partem exercitus, vel quibus eum sectari licet, quos que militari imperio regere, quorum habere disciplinam, ipsi lege concessum est. Quapropter si a Principe delegetur vel etiam a sacro rerum bellicarum consistorio, qui non pareat duci, sed consilia cum eo communicet, quod multis et grauibus de causis interdum fieri nouimus, non dubium est, quin is talis legatus foro militari perinde exemptus sit, atque imperio ducis ob legem legationis non subest: caeteri autem omnes, ne iis quidem, qui quasi quaesturam militarem in vniuersum gerunt,

g) De iudiciis militaribus hodiernis P. I. Sect. I. §. II. et P. III. Sect. I. II. III. IV. V. VI. et VII.

gerunt, atque his per diuersos ordinum gradus ministrant, (*General-Kriegs-Commissariat und Proviant-Amt*) quin vix sacerdotibus quidem exceptis (nam et quod horum causa consistit solet tribunal, etsi proprium, quodam modo militare est) in foro militum coguntur se sistere. Res eo etiam necessaria visa, quod interdum opus sit aut expediat, querelis exterorum aut hostium, in quorum ditionibus aut bellum geratur, aut exercitus hibernetur, subito remedium ferri. Sed totum istud sustentatarum copiarum annonae que militaris curandae officium nihilominus a sacro caussarum belli consistorio ordinatur, cuius etiam domi auctoritate vnice regitur. Itaque cum et illi, qui eo funguntur, belli tempore imperio ducis et militari iudicio subsint, magis est, vt et milites ipsi, quantumuis aulica vel consiliariorum etiam dignitate simul conspicui, quoties in expeditione aduersus hostes versentur, nisi procuratorem reliquerint, actione in personam directa in ciuilibus iudiciis interea temporis contineri vix possint, certe ea de caussa nequeant domum reuocari, vtpote si se non stiterint, quantumuis ipsorum contumacia accusata sit, paratissimo restitutionis auxilio fruituri.

§. VII.

Hoc ius in bello obtinet, atque idem in pace obseruari debere, sunt, qui haud vanis rationibus autument. Primum enim, si exercitus tempore pacis retineatur, id quidem duplici de caussa aiunt potissimum euenire, vt et publica securitas praesenti munimento et paratis defensoribus nunquam desitura appareat, et, quo hostium iniquitas vocet, instructus armis atque exercitatus miles seueriori que disciplinae, qua maxima pars victoriae continetur, perpetuis laboribus

boribus assuefactus sine intercapedine et mora florentissimis
saepe rebus publicis exitiosa mitti possit. Esse igitur omni
opera cauendum, prohibendum etiam legibus atque insti-
tutis, ne rei militaris disciplina, cuius custodiendae necessi-
tas sumtuosam perpetui militis curam efflagitet, per otium
atque inobedientiam collabatur. Quod si eam ob causam
iurisdicundi potestas ducibus et tribunis concessa sit, nullo
inde negotio perspici, in decidendis vtriusque fori contro-
uersiis, in quam maxime partem e benigna legum sententia
debeat procliuus esse interpret. Nam cum et victoriam in-
obedientia partam capitale crimen vel Romani veteres iudi-
cauerint,¹⁾ et ipsum totius exercitus summum ducem inclu-
tum heroa Eugenium non pristini iuris mutatio, sed sola
Leopoldi Augusti clementia atque admiratio tantae virtutis
periculo iudicii liberauerit, non videri mentem Principis et
nouae ordinationis sensum, quibus hodierna militarium iu-
diciorum facies sit inducta, omnino exprimere eam in-
terpretationem, quae milites ab alterni muneris rationes ob-
sequium duci tribunouae adstrictum detrectare doceat, siue
plenam a militari foro immunitatem, siue optionem certe
alterius tribunalis concesserit. Deinde liberalitatem Princi-
pis laudant, qui militibus singulare forum pro beneficio in-
dulxisset. Itaque noui beneficii, quo munus in aula vel in
consilio suo iis indulgeat, non posse esse hunc sensum atque
hanc facultatem, vt alterius priuilegii vsum ipsis eripiat.
Etenim beneficia principum plenissime debere intelligi, ad-
eoque militaris fori priuilegio neminem exuendum esse,
quem Princeps etiam prae ceteris vel consiliarii dignitate,
vel aurea sacri cubiculi clauae, alioque in aula officio honora-
verit.

i) Q. Fabii exemplum laudat LIVIUS lib. VIII. cap. I.

nerit. Quodsi ipse velit, qui eo nomine munereque ornatus sit, miles priuilegio isto non uti, videndum, an permitti hoc possit, cum omnibus in vniuersum militibus, non minus ac sacerdotibus aliisque ordinis ecclesiastici viris, iurisdictionis in ciuilem iudicem prorogandae potestas lege publica denegetur, nec dux exercitus aut cohortis tribunus, nisi speciali Principis iussu, potuerit suo iure hominis ad suum tribunal vocandi excidere. Accedere tandem alias rationes, quae contrariam Serenissimi Electoris voluntatem manifestent. Nam lege adeo expresse caueri, ne qui in ordine sacri cubiculi vel praefectorum vel comitum mereant, ab his, qui huic ministerio praesunt, ad eius functionem inconsulto aut inuito exercitus duce vocari possint. Ne quid de edicto ducis dicam, quo eum omnibus imperio suo subiectis militibus, nisi venia primum a se impetrata, non ambitum modo munerum aulicorum, sed ipsorum etiam oblatorum a Principe aditionem nouimus interdixisse: permittente tantum Serenissimo Electore, an etiam iubente, haud constat. E quibus omnibus aiunt palam fieri, quanta sit in Principe cura militaris disciplinae, quantus fauor eius imperii, quod seiuncta iuris dicendi potestate infirmum atque imperfectum esset futurum. Quid enim? si tribunus militum aut etiam dux militi, nescio quid, imperet, quod bellicae disciplinae conueniat, eundemque ex permutatae pecuniae cautione eodem tempore curia custodibus detinendum tradat? Non videri hanc iurisdictionem militaris rei saluti et mandatorum exequendorum celeritati posse villo modo accommodari.

VIII.

Haec etsi magnam et speciosam habent ab utilitate publica commendationem, validiora tamen contrariae partis argumenta videntur. Nam et totum hoc iudicium militare, in quo omnes militum caussae non militares tantum, sed etiam

iam

iam communes, discutuntur, vt initio diximus vulgoque constat, omnino nouum est, et quae nunc inter priuilegia militum commemoratur, eam illi a foro communi immunitatem proximis abhinc seculis sensim ac pedetentim sunt consecuti. Nouae autem cuiusque legis interpretatio his cancellis contineri debet, ne quid de veteri iure imminutum statuamus, quod nec legis verba nec manifestissima ratio mutatum esse offendant. Sed expressè quidem neque apud nos, neque vsquam, quod sciam, constitutum est, vt, quibus duplicem quasi personam et togatorum et sagatorum Princeps imposuit, eorum tamen vocationem prehensionemque solus habeat iudex militaris. Idem vero mori publico in similibus exemplis recepto non conuenit. Etenim ex diuersis causis diuersum quemque videmus etiam ad iudicem ire. Qui et Brandeburgicae et Saxonicae legi subiectus est, non potest is omnino alterutrius Principis iudicium recusare. Beneficarii Serenissimi Electoris propterea, quod cum clientelari fide ciuile etiam obsequium legibus atque institutis nostris coniunctum est, tamen praediorum possessionem nondum adepti et sub alterius Principis imperio commorantes nihilominus aliis etiam, quam de beneficiariis causis, in iudicio Saxonico recte conueniuntur. Eadem vero domicilii iudicem non minori cura reuereri debent. Neque hoc iure tantum aduersus externos vtmur, sed maxime etiam in iis, qui et apud nos lares posuerunt, et nullo alieno vinculo externis legibus obnoxii sunt, eadem ad diuersos iudices eundi necessitas cotidie obseruatur. Non iam de eo foro, quod e dominio possessione ve praediorum quisque nanciscitur, in quo contra quemque in eas res agi potest, faciam verba, cum et ipsi milites ab eo se nusquam exemptos profiteantur. Quam ob rem clientelares etiam curias atque id iudicium, in quo quis tutelae aliusue muneris publici rationes reddere debet,

silens praetereo. Nam aulici quoque alterius ve officii vel comitatus caussa milites in ius militare vocatos non comperi. Verum, si quis duplex in prouincia domicilium ponat, nonne actoris electio est, vbi contra eum agere velit? Praeterea in iis regionibus, in quibus vniuersitates scholasticae a curiarum prouincialium potestate exemptae sunt; eius autem priuilegii vsus vbiuis, quod sciam, extra Saxonicas ditiones perdurat; si quis academiae ciuis vel ob praedii vel ob personae dignitatem curiis istis, nullo iudice intermedio, subfit, eundem et a rectore, et a curia posse in ius vocari non ambiguum est. Quemadmodum apud nos non dubitatur, qui dignitatem veri consiliarii a Potentissimo Principe nostro consecutus sit, eum, etsi antecessoris munere defungentem, a superiori tantum magistratu, non etiam ab scholae Rectore, nisi academici officii ratio exigatur, vt in iure se sistat, compelli posse.

IX.

Sed non opus est plurium exemplorum recensu. Constat enim inter omnes, in tanta iudicum, munerum, dignitatum, ob quas quisque forum generale nancisci possit, diuersitate vsu obtinere has regulas:

- I. Ministerii, muneris, officii rationes quemlibet cogi reddere in foro eius rei proprio ¹⁾:
- II. Binis dignitatibus nobilitatis non disparis honoratum, quarum vnicuique diuersum forum generale neque alterum altero superius leges publicae assignauerint, non secus atque eum, qui duplex domicilium habeat, posse coram vtroque iudice conueniri, nec alterius fori praescriptioni, nisi ex caussa litis in eo iam coeptae, locum dari.

III. Sed

1) cf. LEYSER Med. ad Pand. Spec. LXIII. §. 7. et 8.

III) Sed vt maior honos minorum dignitatum titulos quasi obducit, sic illius etiam ratione viris honoratis licere eius quidem magistratus, cuius caeteroquin harum caussa iurisdictionem vereri deberent, modeste deprecari officium, nisi forte nobiliorum forum e minore, quam ex altera splendidiore dignitate, obueniatur.

Sic breuiter rem, quae est, hodiernosque mores enarrauimus videmur, neque a nobis impetrabitur, vt definitionum earum veritatem e legibus Romanis ostendere laboremus. Tota enim hodiernae iurisdictionis ratio Germanica est, atque eius pleraeque differentiae, velut ipsa in ciuilem et militarem, qui sensus illius nunc est, diuisio, vt Vlrici Huberi verbis me tuear, sunt seculi potius quam iuris Romani, nec tamen ideo contemnendae obseruationis^{m)}. Haec vniuersae Germaniae disciplina praeuentionis et iurisdictionis concurrentis vocabula peperit: ab eadem frequentissimae fori praescriptiones litesque iudicum de suae potestatis terminis propenodum innumeratae proficiscuntur. Neque ego diffiteor, singulis, quas scripsimus, regulis publico vsu plurimas subiungi exceptiones, quibus illae tamen ita non vitiantur, vt plane officium suum perdant. Etenim vbi lex et mos aut singularia diuerforum iudicum pacta neque legibus, neque publicae salutis aduersa non obsunt, easdem, nisi me omnia fallunt, tanquam catholicas sequimur, et vt fomes perniciosarum litium restringatur, in hoc rerum nostrarum statu sequi etiam debemus. Quid? quod non improbabili argumento in omnibus virorum toga sagoque clarorum personis nulla dignitatum disparitatis ratione habita vtriusque magistratus potestatem constitutione D. Ioh. Georgii Electoris XIII. Iul. an. MDCCCLXXII. auditori exercitus missa stabilitam dica-

B 3

mus,

m) HUBER, Prael. ad ff. Lib. II. Tit. II. §. 13.

mus, quae cum ea rescripti pars, qua fori electio penes actorem collocata estⁿ⁾, nulla, quam sciam, noua lege sublata sit, hodieque citra iniuriam retineri possit. Sed quia vel iudiciorum militarium recentior usus maluit fori ius, e maioris dignitatis excellentia aestimare, superiorum temporum legibus, quarum ipsa forte antiquitas excipiendi materiam praebet, non utemur. Quod si igitur proposita controuersia ad regulas supra traditas expenditur, milites, qui in sanctiori bellicae rei consilio vel comites primi ordinis in sacro vniuersae rei publicae gubernandae consistorio locum tenent, qui ve officiis S. palatii vt clauigerorum et comitum S. cubiculi funguntur, caeteros que aulicis ciuilibus que dignitatibus auctos vtriusque militiae siue officii causa proprium forum; caeterarum rerum ergo, nisi vel ciuilis vel militaris dignitas praecellat, eius quidem modi temperamento, vt praueentioni locus detur, vtrumque; sin alterutro munere magis honorati conspiciantur, id solum, quod inde sortiantur, iudicium secuturos esse constituemus. In que his iidem regulis tum usus supremarum curiarum ciuilium adhuc fere persistit, tum militarium magistratuum obseruantia, de qua mihi non incertis argumentis constat, hucusque tantum non acquieuit. Nec dubium est, quin vtraque iurisdictio, dum novos fines ordinet lex Serenissimi Principis, intra hos, qui
nunc

n) Lubet ipsa verba adscribere, quae mentem legum generalium sic exprimunt: *Wenn aber in Personalibus Jemand sich unter die Militz begeben, und gleichwohl in der Pflicht, damit er seiner vorigen Obrigkeit verwandt, stehen bleibet, und derselben Erlassung nicht erlanget, soll dem klagenden Theile frey stehen, vor welchem Iudicio er den Beklagten belangen wolle, und also in diesem Falle die Electio fori, wie ohne dies Rechtens dem Actori frey stehen.* vid. HOFMAN. *Cod. leg. mil. Sax.* p. 924.

nunc obtinent, quosque ad similitudinem aliorum iudiciorum concurrentium vsus aptauit, in posterum etiam duratura sit.

X.

Sed hanc iudiciorum ciuilium potestatem in milites ab aliquibus improbari iam diximus. Quorum cum potissimae rationes supra expositae sint, liceat, quaeso, per libertatem scholae de grauissimis etiam rebus in vtramque partem impune disputantis, an vis quarundam labefactari queat, paullisper animaduertere. Neque vero is ego sum, qui de omnibus sibi sumat iudicium, de que eius in primis argumenti validitate, quod a disciplinae militaris auctoritate ducitur, vana nec absimili eius furoris, quo ille apud Alexandrum de arte bellandi verba faciebat, vanissima que arrogantia decernere velit. Romani quidem, quorum laudatur tantopere disciplinae seueritas, imperium in exercitu, cum tali iuris dicendi facultate, qualem ducibus tribunisque nostris tributam videmus, non coniunxere. Neque enim eorum duces de priuatis militum caussis vnquam, sed vnice de delictis militaribus cognouerunt. Praeter ea tota ista ratio non est iuris constituti, verum nouae legis ordinandae consilium. Taceo, quod amplius obiici possit, si ciuilium magistratuum potestate in milites, vis militaris imperii minuatur, non tam ista, quam ipsa toga à militibus sumta dicendum fore illam infringi: quo autem modo, ne hoc fiat, prospectum sit, eodem, vt ciuilis iudex, quanquam potestate iuris dicendi in hos ambidexteros milites ipsi non adimenda, nihil in rei militaris detrimentum decernat, prouideri posse. Sed quod de priuilegii rationibus afferunt, quo ob insignem virtutem non toga minus, quam sago claram haud exui debeat miles, speciosum magis argumentum, quam firmum est. Etenim quae militum priuilegia appellantur, proprio artis vocabulo iura

iura singularia sunt, non priuilegia. Deinde etiam, qui contra sentiunt, nolunt illi militem priuilegio fori militaris non frui, sed praeter hoc ex causa eius dignitatis, quam inter rogatos adeptus est, et supremi ciuilibus tribunalis tutela adeo que duplici beneficio eum ornare gestiunt. Quod si ducem tamen atque tribunos, quibus facultas iuris dicendi concessa sit, huius priuilegii vsu sic partim priuari contendas, primum nec hoc verum omnino est, neque enim centurionem aut legatum, sed consiliarium et comitem S. Cubiculi incluta regiminis curia, quemadmodum quis que iudex inferior possessorem praedii sibi subiecti, in ius vocat; deinde, si ita esset, cur vnice ciuilibus magistratus conditio deber deterior fieri. Nam et hic, si secus fiat, de vsu sui iuris immutato conqueri potest. Quis, quaeso, haec omnia in Principis manu esse non intelligat? Qui cum nec ciuilibus, nec militaribus magistratibus, quos inter haec controuersia agit, eam iurisdicendi potestatem in partem veri patrimonii dedit, quem toga sago que prouehit honoratum, in eo vtriusque iudicis auctoritatem hoc ipso beneficiorum cumulatorum arbitrio stabiliuit. Equidem noui rescriptum esse, vt milites ad aulica officia obeunda vocati eundi veniam peterent a tribuno, quam si hic ex decreto ducis non dederit, rem aulae tempestiue renunciarent, quo alii queant in ipsorum locum conscribi; si annuerit, per tempus aulici ministerii aliis venia impetrata absentibus similes haberentur adeo que exigente rei militaris necessitate nunquam non reuocari possent. Sed de potestate iuris dicendi in eosdem milites a ciuilibus magistratibus non exercenda nihil quidem, quod videam, eo rescripto constitutum est. Vtique enim, dum hodiernis vnetur legibus, absentium quoque ministerii causa militum tribunus aut dux, non secus atque in exercitu militantium S. cubiculi comitem suprema regiminis curia, nunquam non ordinarius

dinarius iudex erit. Finiam hoc casum disputationis profligato metu periculi, in quo in primis aiunt excludendae togatorum in milites potestatis necessitatem apparere. Quid enim? si ciuilis iudex in carcerem duci aut custodes debitori apponere iubeat, quem velit militaribus operis admouere, et ex necessaria causa praesto esse exercitus imperator. Verum et haec ratio videtur esse ex genere abundantium. Nonne enim aequae persuadeat nouam legem, qua omnis propositis custodiae poenis munienda aeris alieni militibus plane obligatio interdicatur, atque ad eorum, de quibus diximus, a foro ciuili immunitatem asserendam idonea fit? Ex cambiali cautione, quam vocant, custodiendi debitoris facultatem nanciscitur creditor, cui nec ciuiles nec militares iudices opponunt salutem publicam, sed ex Optimi Principis voluntate accommodant. ^{o)} Quod si tamen extra ordinem opus sit homine liberando, quae species in pace erit rarissima, vnde adeo publicas et perpetuas leges sumere vix consultum videatur, poterit, qui omnibus imperat, supremus ciuitatis rector, adiri, aut, si per huius voluntatem liceat, inter vtrumque magistratum de arcendis custodibus conuenire.

XI.

Sed de bellicae rei consiliariis (*Kriegsraethen und geheimen Kriegsraethen*) noua dubitatio oritur, an ordo eorum in vniuersum togatis accenseri queat? Cum enim illustri huius collegii cura in conscribendis militibus et exercitu armis, equis, vestibus, frumentis, atque omnino omnibus vitae belli.

o) Vid. quae rescripsit D. AVGVSTVS III. d. XXVII. Maii MDCCXXV. in HOFMANNI Cod. leg. mil. Sax. p. 942.

belli que praefidiis instruendo versetur ^{p)}); et cum eius rei salubrius ordinandae consilia communicare cum exercitus imperatore debeat eidemque de multis causis referre, parum abest, quin totus ille Senatus cum omni scribarum familia et delegatis vel annonae vel vniuersi bellici apparatus curatoribus (*Kriegscommissariat und Prouiantamt*) videatur ex Serenissimi Principis voluntate duci etiam in pace obsequi et tanquam pars exercitus atque accessio iudiciariam eius potestatem vereri debere. Neque enim armati tantum et dimicantes, sed et caeteri, qui eos sequuntur et sine quibus exercitus tempore belli seruari non potest, vulgari militum nomine comprehendi solent. Quemadmodum igitur iudices, quos vulgo auditores vocant, fori, quod sub duce et tribunis regunt, priuilegio perfruuntur, sic, qui delectus habendi, militaris annonae aliarum que rerum causa non minus necessarii sunt, eiusdem iuris in patria quoque nostra tanto magis participes videantur, quanto constantior omnium est sententia, commissarios, vr verbis Adriani Beieri vtar, iudicium militare pro iudice ordinario agnoscere ^{q)}. Sed vereor, ne in Electorali Saxonia haec opinio pacis tempore fallat ^{r)}. Nam sanctius rei bellicae consilium sacro Prin-

p) Vid. Ill. Collegii descriptionem in Cl. SCHREBERI Collect. var. ad cur. fisci et ciuitat. discipl. vniuerse pertinentium P. III.

q) Vid. ADR. BEYER Iurisprudenc. milit. Lib. IV.

r) Idem professus esse videtur Illustr. SCHMIEDER, Iuris mil. Saxon. El. Lib. I. Sect. I. §. 10. his verbis: *was nun die Personen anlanget, welche unter der Kriegsgerichtsbarkeit überhaupt, und in allen und jeden Personalansprüchen stehen: so sind diese - - - e) General Kriegscommissariat nebst dem Prouiantamte im Felde, ob es wohl sonst der Verfassung nach seine Dependenz von dem hochlöblichen geheimden Kriegsrathscollegio behält, und demselben subordiniret bleibet.*

Principis consistorio subest, non imperatori exercitus. Nec illius origines, ad ultimam patriae rei antiquitatem possunt referri, cum olim, quicquid eius providentiae iam commissum ceruimus, ad curam illustris collegii rerum dominicarum administrandarum haud obscuris de causis pertinuerit. ^{s)} Neque militaris imperii partem exercet, in primis ex quo legem xxviii. Dec. an. ^{t)} c10 10 cc xxxvii. promulgatam noua ordinatio xv. Sept. biennio post publicata iterum sustulit ^{h)}. Sed solis paganis imperat, non militibus; nam, quae his praecipienda sunt, communicatis consiliis curat, ut impentur a duce. Cuius si ex edicto agere deberet et praestare fidem militaris obsequii, sane euenturum esset, ut is aequè priuatis ac militibus imperaret, neque tantum exercitus, sed et omnes caussae, quae exercitum quoquo modo respiciant, contra rationem publicam a sacri Consistorii potestate eximerentur. Quam ob rem curatissime hoc collegium a sagatorum ordinibus discernendum est.

XII.

Qui autem illius mandata exequantur commissarii atque his subditi administri, quin his, a quibus constituuntur, officii sui rationes reddere debeant, dubio caret. Itaque pacis tempore (nam in bello aliter fieri supra obseruauimus) eosdem in ciuili, non militari foro, si qua in personas ipsorum actio intendatur, conueniendos, deque eorum delictis quaerendum esse absque haesitatione decerneremus,
nisi

- s) Vid. Cel. SCHREBERI Collect. supra laudata, quae sunt uilium rerum plenissimae P. III.
t) Vid. LAURENTIUM de Iudiciis militaribus hodiernis P. II. Sect. III. §. 54. sq. et nec non HOFMAN Cod. leg. mil. p. 831.

nisi forte ipsae ciuiliū magistratuum controuersiae, de quibus in praesenti dicere non est animus, et sanctioris militarium rerum consilii mos, reos, in quos iuris dicendi potestatem assereret, ad iudicem exercitus remittendi dubitationi locum fecissent. Nam quae sic delegata videatur aut mandata ab illustri collegio iurisdictione, cum et curiae regiminis delegationem ex const. D. Ioh. Georgii Elect. XIII. Jul. an. MDCCCLXII data idem iudex exequi reuerenter debuerit, dux eam per auditores tanquam militiae sagatae propriam exercuit, sane ipsis harum delegationum exemplis in medium alatis contra alios magistratus pro militari tuitus est. Cuius rei argumenta habeo tum priuatorum quorundam libellos, qui in utramque partem de ea re disputant, tum epistolam Serenissimi Principis Leucopetrensis Ioh. Adolphi anno MDCCXXXIII, quo adhuc militibus Saxonis imperabat, ad ducem Bostium. Quae cum regii in rem eam scripti, nescio ad belli tantum, an etiam ad pacis tempora pertinentis meminerit, illius vero videndi nulla mihi fuerit copia, equidem eo magis timeo de tam illustri causa pronunciare.

XIII.

De vxoribus et familia horum omnium, quorum de foro et iudice disputaui, supersedeo dicere. Nam et vxores et liberos maritorum patrum que forum sequi, idque dum non secundas nuptias ineant etiam viduas, liberos autem, donec conditionem mutauerint, retinere, tralatitium est. Facile etiam, quae de his disposuit ordinatio rei militaris nouissima, infimae sortis hominibus, qui commissariis aut annonae curatoribus ministrant, vt famulis praefectorum legem IX laudatae conuentionis an. MDCCXVIII a D. Augusto II. confirmatae aptare possis. Neque animus est de veteranorum foro verba facere, cum nouis legibus praeclare sit constitutum,

tum, vt dimissi gregrarii milites, qui que digniori, quam optionum, loco non meruerunt, ordinarium posthac iudicem ex caussa domicilii nanciscantur; at quos praefectos vidit militia, siue honestam, siue caussariam missionem impetrauerint, exceptis tantum his, qui ad tempus dimissi sunt et forum militare omnino retinent, supremarum in provincia curiarum iudicio subsint, harum tamen potestatem iuridici (*Beamten*) et magistratus vrbium, vbi lares posuerunt, ex delegatione perpetua administrant. Verum de libello contra hos reos oblato priusquam eos in ius vocent, ad curiam regiminis referre debent: deinde ab omni iniuriarum grauiorum que criminum, nempe vel capitalium, vel hodiernis etiam moribus famosorum, quorum accusati forte vel suspecti sint, cognitionibus, vtpote extra ordinem soli exercitus duci seruatis, abstinere^{u)}. E quibus etiam legibus mihi intelligere videor, qui codicillarem tantum, non veram siue militarem siue ciuilem dignitatem haud expressa fori mentione adipiscatur, quem sit ordinarium iudicem pro diuersis caussarum generibus habiturus. Singulare quid vectigalium caussa, quae de venalibus rebus accisa vocantur, si quis forte miles ea non soluerit, constitutum est, quod optime ex ipsa formula pernosceretur, proposita ab Hofmano^{x)}. Eius autem constitutorii, quod per tempus nuperi belli ius sacrum in exercitu Saxonico dixit, regiam ordinationem in vtilissimo libro III. Schmideri reperies^{y)}. In pace quidem de sacris deque ma-

C 3

tuno-

u) vid. edictum ducis, quod regiae legi respondet, ap. HOFMAN. Cod. Leg. Mil. Sax. p. 819.

x) Sancitam iudicii formam excibet HOFMANVS Cod. laud. p. 833.

y) libro Germanice scripto titulum fecit: *Churfaechsisches Kriegs-Recht*.

trimoniis et sponſalibus militum eccleſiaſticus magiſtratus cognoſcit, nec de his tamen alius niſi Dresdenſis. Quod cum praefeſtorum gratia raris olim priuilegiis ordinaretur, ad gregariorum quoque militum repudia atque diuortia generali lege iudiciis eccleſiaſticis data producere, quo facilius cum Duce exercitus communicari conſilia queant, nuper vtile viſum.

XIV.

Haec vero extra dubitationem poſita. Superat de iis cauſis dicere, quae militaris ſint fori, an tantum ciuilis, ſubinde quaſitum eſt. Scilicet in illo conſtat non poſſe in rem agi. Quod tum priſcis legibus, tum conuentione nouiſſima, quam anno ſaeculi huius XVIII. inſtituit atque a Potentiſſimo Rege confirmatam ſaepe laudauimus, expreſſe cauetur. Itaque ſi in militis bonis ſint etiam praedia, is que vel moriatur, vel bonis cedat, vtrum eius bona inter plures creditores ſecare, aut hereditatis petitionem admitteret familiae herciſcundae iudicium exercere poſſit iudex militaris, haud leuis naſcitur dubitatio. Sane ea verba, quibus ſenſum legis in rem actiones a militari iudicio eximentis interpretatus eſt ipſe Elektor D. Ioh. Georgius ^{z)}, hanc de vniuerſitate bonorum res ſoli non minus complexa, quam mobiles, de que creditorum partim hypothecariis actionibus cognitionem foro militari non concedere videantur. Sed alterius ſententiae defenſores id vnum, quod in quoque iudicio principale ſit, reſpici iubent: vrgent etiam, caeteros iudices atque ipſa iuris communi

z) Verba reſcripti ad exercitus Auditorem directi d. 13. Iul. an. 1672. ſunt haec: *In gleichen wird er zum 4ten, wenn in Realibus auf gewiſſen Hypotheken und Unterpfanden, ſo auf Haeuſern und Gütern haften, und was dergleichen mehr, Klagen entſtehen, welche Soldaten oder die Ibrigen angehen, ſich aller Cognition zu enthalten wiſſen, und hierinnen denen andern Gerichten, darunter die Güter liegen, keinen Eingriff thun.* vid. HOFMANI Cod. leg. mil. Sax. p. 924.

munis praecepta vniuersitatis vel petendae vel distribuendae forum e defuncti vel debitoris persona existimare. Nec defunt, aiunt, talium iudiciorum in foro militari habitorum exempla, etiamsi interdum exercitus imperatores maluissent rei sitae iudici conuiuere, si quis eorum actum, milite bonorum cessionem apud se proficiente, sibi sumfisset. Quae vtrunque allatae rationes quo grauiores validiores que sunt, eo magis, vt Serenissimo Principi placeat decisionem controuersiae promulgare, optabile est.

XV.

Atque ipsis quidem militibus vtilior videatur earum de bonorum vniuersitatis litium a foro militari exemtio, quae et requirendis alterius iudicis, in cuius solo sita sint praedia, sumtuosam necessitatem et causae tempore belli magis, quam apud ciuiles magistratus opus sit, protrahendae periculum tollat. Quamobrem consultum memini, vt vel omnia vniuersitatis iudicia ad forum priuatorum ablegarentur, vel certe de militum toga sago que honoratorum omnibus bonis, posthabito dignitatum maiorum minorum, ve discrimine, in ciuilibus tantum iudiciis actio petitio que daretur, neque viduae liberi que ipsorum post maritorum et parentum fata in militum foro se sistere cogerentur, nisi etiam liberi militarent. Simili consultissimae rationis exemplo vt militari atque ciuili iudici in personas eorum omnium, qui in ambobus ordinibus mereant, aequa concedatur iurisdictionis potestas, nec vtra dignitas melior atque potior sit, vtpote quo consilio frequentissimae fori mutationes eueniant, consideretur. Verum cum ista omnia, quantumvis partim iuri communi consentanea, nec vsu praesentis temporis reterta, nec nouis vsque legibus constituta intelligam, malui equidem dubitationum hodierni que moris commemoratione defungi, quam de prudentium virorum consiliis deque futuris legibus disputare.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

00 A 6448

ULB Halle

3

002 928 140

137
13

DUBIAE QUAESTIONES
DE FORO MILITARI
IN SAXONIA

ILL. ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE
P R A E S I D E

IOH. THEOPHILO SEGERO

IVRIS SCIENTIAE ET PHILOSOPHIAE DOCTORE TIT. DE V. S. ET R. I
ANTECESSORE ORDINARIO COLLEGII I. CTORVM SODALI

A. D. XII. OCT. AN. CIO IDCCLXVIII

H. L. Q. C

D I S P V T A B I T

A V C T O R

IOHANNES GODOFREDVS MVLLERVS

RADMERICENSIS E LVSATIA

L I P S I A E

EX OFFICINA LANGENHEMIA

13.

